

Εκπαίδευση Επιμορφωτών Β' επιπέδου Τ.Π.Ε.

Συστάδα 7^η: Καλές Τέχνες

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ - ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Περιβαλλοντικό κουτί

Σενάριο στις Καλές Τέχνες

Έκδοση 1η

Σεπτέμβριος 2018

Πράξη:

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ (ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ Β' ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΠΕ)

Φορείς Υλοποίησης:

Δικαιούχος φορέας:

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ & ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Συμπράττων φορέας:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Προτεινόμενο Διδακτικό Σενάριο για τον Αστερισμό Του Εφήμερου¹

Περιβαλλοντικό κουτί

Το συγκεκριμένο Διδακτικό Σενάριο απευθύνεται σε μαθητές που φοιτούν στο Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑΛ) συγκεκριμένα στους τομείς του Σχεδιασμού Γραφικών Τεχνών, και με τις κατάλληλες προσαρμογές στον Τομέα της Συντήρησης Έργων Τέχνης και Αποκατάστασης και Σχεδιασμού Εσωτερικών Χώρων- Διακόσμηση.

Το σενάριο αυτό μπορεί να αποτελέσει επέκταση των Μαθημάτων:

- της Ιστορίας Γραφικών Τεχνών, Κεφάλαιο 13 «Έφημερίδα και Περιοδικός Τύπος», Κεφάλαιο 14 «Διαφήμιση και Γραφιστική», Κεφάλαιο 15 «Διαφήμιση και Γραφιστικό έργο» Του κύκλου Σπουδών Γραφικών Τεχνών,
- των Γραφιστικών Εφαρμογών ΙΙ και Ψηφιακή σχεδίαση εντύπου, Μέρος Δεύτερο: Ενότητα 8 Διαφημιστικό έντυπο σελ. 208, Ενότητα 15 Διαφημιστική Καταχώριση σελ. 228, και Ενότητα 16 Αφίσα σελ. 238.
- των Γραφιστικών Εφαρμογών ΙΙ, και Ψηφιακή σχεδίαση εντύπου, Μέρος Τέταρτο: Ενότητα 14 Συσκευασία Προϊόντων σελ. 90, Ενότητα 9 Χάρτινη Συσκευασία σελ. 112, και Ενότητα 10 Ειδικές μορφές συσκευασίας σελ. 114.
- Ιστορία Τέχνης, κεφάλαιο 17, σελ 28, κεφάλαιο 19 και 20, σελ. 325, σελ. 347.

Συνοπτική περιγραφή του περιεχομένου:

Το διδακτικό σενάριο παρουσιάζει τη σύνδεση της δημιουργίας ενός κουτιού συσκευασίας, 'φορέα μηνυμάτων', με την τρέχουσα επικαιρότητα που άπτεται των ενδιαφερόντων των μαθητών (προτείνονται επίκαιρα περιβαλλοντικά ζητήματα).

Βασικός σκοπός του σεναρίου, αποτελεί η ανάπτυξη δεξιοτήτων που αφορούν στην προώθηση κοινωνικών και περιβαλλοντικών μηνυμάτων μέσω της οπτικής επικοινωνίας και των εφήμερων με τη χρήση νέων τεχνολογιών όπως Επαυξημένης Πραγματικότητας (Augmented Reality).

Μέσα από την εξέταση της εφήμερης τέχνης, ιδιαίτερα του κινήματος Fluxus και της Street Art, εικαστικών και γραφιστών, ερευνάται η λειτουργία των εφήμερων εντύπων στη διάδοση ενός μηνύματος.

Υλικοτεχνική Υποδομή:

- Υπολογιστές με λογισμικό επεξεργασίας εικόνας ανοικτού κώδικα όπως, (Gimp, Fire Alpaca) και Vector γραφικών (Inkscape).
- Λογισμικό δημιουργίας τρισδιάστατων γραφικών ανοικτού κώδικα (Blender)
- Ψηφιακή γραφίδα
- Υπολογιστές με λογισμικό επεξεργασίας ήχου (Audacity), Υπολογιστές με λογισμικό επεξεργασίας βίντεο (Movie Maker) για την τεκμηρίωση.
- Σύνδεση στο διαδίκτυο για πρόσβαση στους σχετικούς συνδέσμους και για τη χρήση online software κατασκευής αφίσας, όπως <https://www.canva.com/create/posters/>.
- Είδη σχεδίου.

Διδακτικοί στόχοι:

- Οι μαθητές/τριες χωρισμένοι σε ομάδες, να διερευνήσουν τις έννοιες της εφήμερης τέχνης και των εφήμερων μελετώντας κινήματα και καλλιτέχνες.

¹ Βλέπε Παράρτημα

- Να εντοπίζουν τη διαφορετική δυναμική μετάδοσης ενός μηνύματος με μια αφίσα, ένα φυλλάδιο ή μια συνδυασμένη δράση.
- Να διακρίνουν επίκαιρα θέματα που να άπτονται των ενδιαφερόντων τους (προτείνονται περιβαλλοντικά ζητήματα του τόπου τους) από την αρθρογραφία του ημερήσιου τύπου (σε υλική ή ψηφιακή μορφή).
- Να συνεργάζονται και να ανταλλάσσουν ιδέες, με στόχο τον από κοινού σχεδιασμό ενός κουτιού με εφήμερα για τη διάδοση συγκεκριμένων μηνυμάτων.
- Να δημιουργήσουν εφήμερα για τη διάδοση μηνυμάτων, gif ή εικόνες ή με τη χρήση εφαρμογών Επαυξημένης Πραγματικότητας (Augmented Reality).
- Να σχεδιάσουν στον υπολογιστή την συσκευασία του κουτιού (ανάπτυγμα) αντιμετωπίζοντας τα συνθετικά και σχεδιαστικά προβλήματα που θα προκύψουν.
- Να συγκροτήσουν ένα σχέδιο μια δράσης (Happening) προώθησης των κουτιών τους στην εκπαιδευτική κοινότητα του σχολείου.
- Να παρουσιάσουν την τεκμηρίωση της δράσης στην τάξη και να συζητήσουν για τη διαδικασία και τις εντυπώσεις τους.

Λέξεις κλειδιά που χαρακτηρίζουν τη θεματική του σεναρίου:

Εφήμερη τέχνη, Εφημέρο έντυπο, Gif, προώθηση μηνύματος, συσκευασία, layout, αφίσα, φυλλάδιο, γραφικές τέχνες, Augmented Reality

Η εκτιμώμενη διάρκεια του σεναρίου είναι πέντε διδακτικές περιόδους.

Σημείωση: Οι προτεινόμενοι σύνδεσμοι είναι ενδεικτικοί και προαιρετικοί. Η διάρκεια μπορεί να υπερβεί τις προβλεπόμενες περιόδους.

1.Μάθημα 1

Εμπλουτισμός

Παρουσίαση της έννοιας του εφήμερου, της ποικιλίας και της άντλησης πληροφοριών για την καθημερινότητα και την αισθητική παλαιότερων εποχών.

Παρουσίαση και συζήτηση για την έννοια της εφήμερης τέχνης με την εξέταση έργων [καλλιτεχνών](#) και [κινημάτων](#).

Παρουσίαση της σύνδεσης της εφήμερης τέχνης με το φυσικό και αστικό τοπίο.

Παρουσίαση των Fluxus Boxes.

Ο/η εκπαιδευτικός στο τέλος του μαθήματος μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές/τριες, να επιλέξουν από την επικαιρότητα θέματα που χρήζουν προσοχής και άπτονται κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων.

Χρήσιμοι σύνδεσμοι:

<http://www.elia.org.gr/digitized-collections/press-ephemera/ephemera/>

Το αρχείο Εφήμερων του ΕΛΙΑ

<https://mymodernmet.com/richard-shilling-land-artist/> Παρουσίαση του καλλιτέχνη της Land Art, Richard Long

<https://mymodernmet.com/fra-biancoshock-ephemeralism/> [Ephemeralism](#)

<https://www.widewalls.ch/ephemeral-art-definition-artists/> Μορφές Εφήμερης Τέχνης.

<https://www.theartnewspaper.com/news/has-banksy-joined-the-extinction-rebellion-protest?fbclid=IwAR1XeNr5OIEx20g-SfDgmLSDIdtX8z9OIcmlUhfCRjPMoDwNBY2wRM0ztrY>

Η τελευταία δράση του Banksy σχετική με το περιβάλλον

<https://mymodernmet.com/environmental-art/> Έργα τέχνης που προβάλλουν περιβαλλοντικά ζητήματα.

<https://www.widewalls.ch/the-serious-relationship-of-art-and-technology/>

Τέχνη και Τεχνολογία

https://www.etsy.com/market/art_ephemera Κοινωνική πλατφόρμα εμπορικού χαρακτήρα με διάθεση Εφήμερων Εντύπων.

<http://blogs.getty.edu/iris/treasures-from-the-vault-100000-pieces-of-ephemera-tell-the-story-of-20th-century-art/> Η ιστορία Τέχνης του 20^{ου} αιώνα μέσα από εφήμερα.

2. Μάθημα 2

Δημιουργικό σκέλος Α

Συζήτηση με αφορμή πάνω στη θεματολογία που έχουν επιλέξει οι μαθητές/τριες.

2.1. Δραστηριότητα 1:

Σε ζευγάρια ή σε ομάδες περισσότερων ατόμων, διερευνούν τον τρόπο δημιουργίας του κουτιού προώθησης των μηνυμάτων.

Αποφασίζονται οι πιθανές δράσεις εφήμερης τέχνης που θα συνοδέψουν την παρουσίασή του κουτιού.

<http://www.muchafoundation.org/gallery/themes/theme/packaging-design>

Σχεδιασμός Συσκευασιών του Alfonse Mucha

https://www.moma.org/interactives/exhibitions/2011/fluxus_editions/works/year-box-2/index.html Εφήμερα και κουτιά FLuxus Year – Boxes του MOMA.

https://www.moma.org/calendar/exhibitions/1184?locale=en&installation_image_index=0 Έκθεση των εκδόσεων Fluxus.

<http://fluxmuseum.org/fluxhibition-3/fluxhibition3.html> Έκθεση κουτιών

2.2. Δραστηριότητα 2:

Σχεδιασμός του κουτιού και των εφήμερων εντύπων που θα μπουν στο κουτί ανά ομάδα με τη χρήση των υπολογιστών και των σχετικών λογισμικών.

<https://slideplayer.com/slide/6824198/> Φορητά μουσεία Τέχνης

3. Μάθημα 3

Δημιουργικό σκέλος Β

3.1. Δραστηριότητα 1:

Παρουσίαση της εφαρμογής [Zappar](#). Προτείνεται η χρήση Augmented Reality στα εφήμερα έντυπα που θα βρίσκονται μέσα στα κουτιά ή και στη συσκευασία του κουτιού.

<https://bgr.com/2016/05/09/the-new-yorker-augmented-reality-cover/>

3.2. Δραστηριότητα 2:

Δημιουργείται αφίσα προώθησης της εκδήλωσης και προσκλήσεις και διανέμονται σε ψηφιακή μορφή.

<http://4.bp.blogspot.com/-P-NIZoRqKsA/TpHTHGyZWI/AAAAAAAAAfc/zWDCJi7lwe0/s1600/EFIMERHTEXNH.jpg>

Αφίσα εφήμερης Τέχνης.

<https://www.widewalls.ch/artwork/shepard-fairey/make-art-not-war/>

Οι αφίσες του street artist, graphic designer, Shepard Fairey.

4. Μάθημα 4

Παρουσίαση στην εκπαιδευτική κοινότητα

Παρουσιάζονται τα κουτιά με τα εφήμερα, με ένα happening στην εκπαιδευτική κοινότητα του σχολείου.

5. Μάθημα 5

Ανατροφοδότηση

Παρουσίαση της τεκμηρίωσης της δράσης και συζήτηση για το αποτέλεσμα και τις εντυπώσεις των μαθητών/τριών

Βιβλιογραφία

Βιθυνός Μ., *Ιστορία των Γραφικών Τεχνών, Α τάξη, 2ου κύκλου, Γραφικές τέχνες, , Τομέας Εφαρμοσμένων Τεχνών, Διόφαντος, Αθήνα.*

Γκούβη, Κ., Δημητριάδου, Λ., Καμπα, Ι., Τσαμασλίδου, Β., *Γραφιστικές εφαρμογές ΙΙ, Γ' ΕΠΑΛ, Γραφικές Τέχνες, Διόφαντος, Αθήνα.*

Πρακτικά Α' Συνεδρίου, 2002, «Εικαστική Παιδεία και Εφαρμοσμένες Τέχνες», Ακτο, Αθήνα, Παπασωτηρίου.

Λαμπρόπουλος, Β., Νταλούκα, Ε., Παπαθανασίου, Θ., Χατζηδάκη, Μ., *Συντήρηση Έργων Τέχνης, Τομός 2ος, Β Τάξη, 1ου Κύκλου, Συντήρηση Έργων Τέχνης – Αποκατάσταση, Τομέας Εφαρμοσμένων Τεχνών, Διόφαντος, Αθήνα.*

Ροϊδης, Ε., 2006, *Συριανά Διηγήματα, Τα Εφήμερα*, σελ. 125, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα.

Ζιρώ, ο., Μερτζιάνη, ε., Πετρίσου, Β., *Ιστορία της Τέχνης, Γ' Τάξη Λυκείου, Βιβλίο Μαθητή, «Διοφαντος», Αθήνα.*

Karause J., 2004, *Design basics Index, China, David&Charles Book.*

HOpkins, D., 2000, *After Modern Art 1945-2000, Oxford University Press, New York.*

Liddell H.G., Scott R., *Ephemeris, A Greek-English Lexicon, perseus.tufts.edu.*

Osborn P., Charles M., 2015, *Walter Benjamin, Stanford Encyclopaedia of Philosophy.*

Ruhrberg K. et al., 2005, *Art of the 20th Century. Painting, Sculpture, New Media, Photography, Taschen.*

Ανώταση σχολή Καλών Τεχνών Παρισίου, 1991, *Ομάδες, Κινήματα, Τάσεις της Σύγχρονης Τέχνης Μετά το 1945, Εξάντας, Αθήνα.*

Beardsley, J., 1984, *Earthworks and beyond: contemporaryart in the landscape, AbbevillePress, Νέα Υόρκη.*

Παράρτημα

Ο Αστερισμός του Εφήμερου

εφήμερος -η -ο [efímeros]: **1.**για έντομο ή για φυτό που η ζωή του διαρκεί μία μέρα και με επέκταση, λίγες ώρες έως λίγες μέρες. || (ως ουσ.) το *εφήμερο*. **2α.** (μτφ., με υπ. αφηρ. ουσ.) που, εξαιτίας της φύσης του ή του χαρακτήρα του, δεν μπορεί να διαρκέσει πολύ (για να δηλώσουμε τη ματαιότητα των προσκαίρων): *Η ζωή είναι εφήμερη*, δεν είναι αιώνια. *Η δόξα περνάει, είναι εφήμερη. Μη ζητάς εφήμερες χαρές. Εφήμεροι έρωτες.* **β.** το *εφήμερο*, η ιδιότητα του εφήμερου: *Το εφήμερο των απολαύσεων.* **Β₁.** τα *εφήμερα*, εφήμερες απολαύσεις, χαρές: *Μη θυσιάζεις τα αιώνια για τα εφήμερα.* **εφήμερα** ΕΠΙΡΡ.²

² http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%B5%CF%86%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%BF&dq=

Εισαγωγή

«Περὶ δὲ τὸν ὕγανιν ποταμὸν τὸν περὶ Βόσπορον τὸν Κιμμέριον ὑπὸ τροπᾶς θερινᾶς καταφέρονται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ οἷον θύλακοι μείζους ῥαγῶν, ἐξ ὧν ῥηγνυμένων ἐξέρχεται ζῶον πτερωτὸν τετράπουν· ζῆ δὲ καὶ πέτεται μέχρι δειλῆς, καταφερομένου δὲ τοῦ ἡλίου ἀπομαραίνεται, καὶ ἅμα δυομένου ἀποθνήσκει βῶσαν ἡμέραν μίαν, διὸ καὶ καλεῖται ἐφήμερον.»

Αριστοτέλης, Περὶ τα ζῶα, Ιστο.Ε΄, ιθ΄

Η αναφορά του Αριστοτέλη στη ολιγόωρη ζωή των εφημερόπτερων, εντόμων που ζουν μόνο μια μέρα, από την ανατολή έως τη δύση του Ηλίου, αποτέλεσε έναυσμα για τον Έλληνα λογοτέχνη του 19ου αιώνα, Εμμανουήλ Ροΐδη, ώστε να γράψει ένα διήγημα με τον τίτλο «Τα Εφήμερα». Στο διήγημα αυτό αντιπαραθέτει, τη σύντομη και εφήμερη ζωή των εντόμων, με την άσβεστη ανθρώπινη επιθυμία για διαρκή παράταση του βίου και απόκτηση υστεροφημίας.

Εκτός των εντόμων και του εφήμερου βίου τους, ὡς «εφήμερα» χαρακτηρίζονται τα χαρτώα τεκμήρια που κατασκευάστηκαν για να εξυπηρετήσουν έναν συγκεκριμένο σκοπό, χωρίς την πρόθεση να διατηρηθούν μετά τη χρήση τους· φαινομενικά ασήμαντα τεκμήρια της καθημερινότητας —ετικέτες, εισιτήρια, λογαριασμοί, χαρτιά αλληλογραφίας, διαφημιστικό υλικό— φωτίζουν πτυχές και αποτυπώνουν την ατμόσφαιρα της ιστορικής περιόδου κατά την οποία δημιουργήθηκαν (εικ. 1).

Εικόνα 1. Διάφορα είδη από Εφήμερα

1. Το εφήμερο έντυπο

Η λέξη εφήμερα, όπως προαναφέρθηκε, αναφέρεται σε τυπωμένο υλικό (χαρτί, χαρτόνια, πλαστικό, φελιζόλ, κ.α.) που φθείρεται στο πέρασμα του χρόνου, το οποίο μπορεί να περιέχει γραφικά, σχέδια, κείμενα, κ.α., και από τη στιγμή που λήγει η συγκεκριμένη χρήση του, αποκτά συλλεκτική αξία.

Η αύξηση των εφήμερων εντύπων σημειώθηκε από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα και κορυφώθηκε σταδιακά τον 20^ο με την τεχνολογική εξέλιξη της τεχνολογίας των εκτυπώσεων. Η ευκολία που προσφέραν οι offset³ μηχανές εκτύπωσης ως προς τα μεγάλα τιράζ⁴ και τις χρωματικές επιλογές, οδήγησε στην εκρηκτική εξάπλωση των εφήμερων εντύπων για κάθε δραστηριότητα.

Χαρακτηριστικοί τομείς που επιτάσσουν την εκτύπωση συνοδευτικού έντυπου υλικού για σύντομο χρονικό διάστημα και θεωρούνται ως εφήμερα τεκμήρια, είναι:

- Τα συνοδευτικά προώθησης εκδηλώσεων, πολιτιστικού, εκπαιδευτικού, πολιτικού, αθλητικού, θρησκευτικού και κοινωνικού χαρακτήρα, όπως προσκλήσεις, αφίσες, φυλλάδια, προγράμματα, κάρτες, κατάλογοι, κ.α.
- Η οπτική ταυτότητα ενός οργανισμού, μιας επιχείρησης ή ενός επαγγελματία που περιλαμβάνει επιστολόχαρτα, φάκελους, επαγγελματικές κάρτες, ετικέτες προϊόντων, εντυπωμένες συσκευασίες, κ.α και πολλές φορές φορές αλλάζει με την πάροδο των ετών ή παύουν με την παύση της λειτουργίας τους.
- Τεκμηρίωση εκπαιδευτικής αριστείας και επίδοσης με πτυχία, βραβεύσεις, επαίνους, κ.α.
- Οι διαφημιστικές καταχωρήσεις σε εφημερίδες και περιοδικά, οι οποίες έχουν περιορισμένη χρονική διάρκεια εμφάνισης και τείνουν να ανανεώνονται διαρκώς.
- Οι διαφημιστικές καμπάνιες για κοινωνική, περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση ή ανθρωπιστικούς σκοπούς.
- Η χαρτογραφία περιοχών και αστικών συγκροτημάτων που αλλάζουν με την πάροδο των ετών.
- Η ταχυδρομική επικοινωνία με επιστολόχαρτα, γραμματόσημα, φάκελοι, κ.α.
- Ιστορικά και ιδιωτικά αρχεία που περιλαμβάνουν, ταυτότητες, διαβατήρια, καρτ ποστάλ, ευχετήριες κάρτες, σημειώσεις, τεφτέρια, κ.α.

Το επιστημονικό ενδιαφέρον για τα εφήμερα τεκμήρια είναι σχετικά πρόσφατο στην Ελλάδα και το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (ΕΛΙΑ), είναι ένας από τους πρώτους φορείς που ενδιαφέρθηκαν για τη διάσωση και την αξιοποίηση τέτοιου υλικού. Η συλλογή των εφήμερων αποτελείται από διαφημιστικά, ημερολόγια τοίχου, συσκευασίες τροφίμων ή ενδυμάτων, προεκλογικές αφίσες και φέιγ βολάν, μετοχές και ομολογίες, διπλώματα και ποικίλα άλλα τεκμήρια του πολιτικού, πολιτιστικού, οικονομικού και κοινωνικού βίου.

Περίπου 3.000 τεκμήρια του 19ου και κυρίως του 20ού αιώνα έχουν ψηφιοποιηθεί και είναι προσβάσιμα στους ερευνητές από τον ιστότοπο του ΕΛΙΑ (εικ.1 και εικ.2).

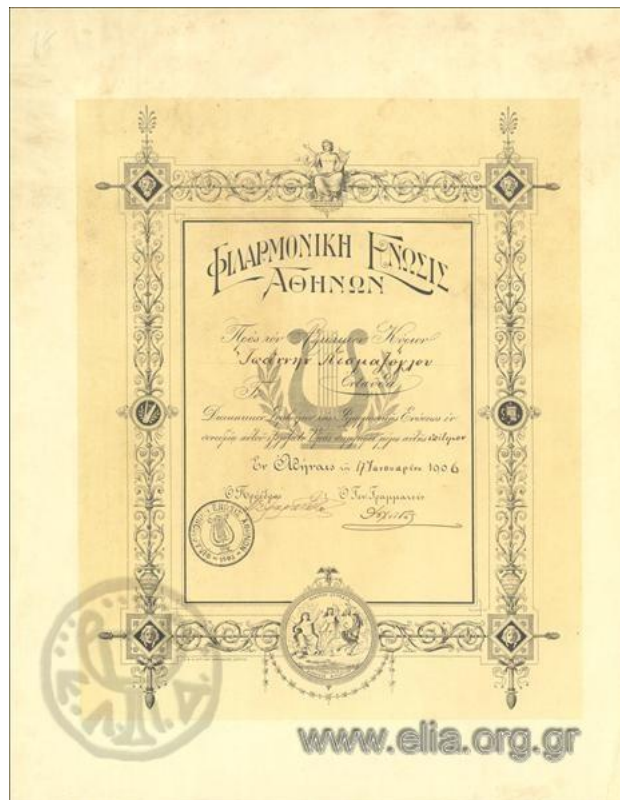
<http://www.elia.org.gr/digitized-collections/press-ephemera/ephemera/>

³ <https://www.diagramma.com.gr/Services/offset.aspx>

⁴ Ο αριθμός αντιτύπων ενός εντύπου.

Εικόνα 2. Αριστερά: 1935, Μουσική Παρτιτούρα, Δεξιά: Το πρώτο τεύχος του περιοδικού Γυναίκα, ΕΛΙΑ

Εικόνα 3. 1906, Δίπλωμα Μουσικής, ΕΛΙΑ

2. Εφήμερα έντυπα με διαχρονική αξία στις γραφικές τέχνες

Στις γραφικές τέχνες, το είδος του εντύπου, που αν και είναι προορισμένο να διαρκέσει λίγο, αυξάνεται ωστόσο η αξία του με την πάροδο του χρόνου, είναι η αφίσα (poster)⁵.

Η αξία ενός Poster δεν είναι μόνο η τεκμηρίωση της εκδήλωσης που προωθεί, αλλά και η καλλιτεχνική πρόταση που κομίζει. Πιο συγκεκριμένα, η ποικιλομορφία και το design των αφισών, τις καθιστά εκφραστές της αισθητικής και των εικαστικών τάσεων της εποχής στην οποία δημιουργήθηκαν. Χαρακτηριστική περίοδος άνθησης αυτού του εντύπου, σημειώνεται από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, όπου βελτιώνεται η τεχνολογία των εκτυπώσεων - παράγονται μαζικά έγχρωμες λιθογραφίες, και εμφανίζονται γραφίστες που γίνονται διάσημοι για τα σχέδια των αφισών τους. Είτε πρόκειται για διαφημίσεις προϊόντων, είτε για προώθηση εκδηλώσεων, πολλοί καλλιτέχνες έγιναν ευρέως γνωστοί για τις αφίσες τους, όπως ο, ο [Alphonse Mucha](#)⁶ (εικ.4), [Jules Cheret](#) (εικ.5) και ο [Henri de Toulouse-Lautrec](#) (εικ.6). Οι καρτ ποστάλ και οι αφίσες του κινήματος της Art Nouveau⁷ αυτής της περιόδου αν και δημιουργήθηκαν για το χρονικό διάστημα του γεγονότος που προωθούσαν, θεωρούνται έργα τέχνης και έντυπα μεγάλης συλλεκτικής αξίας.

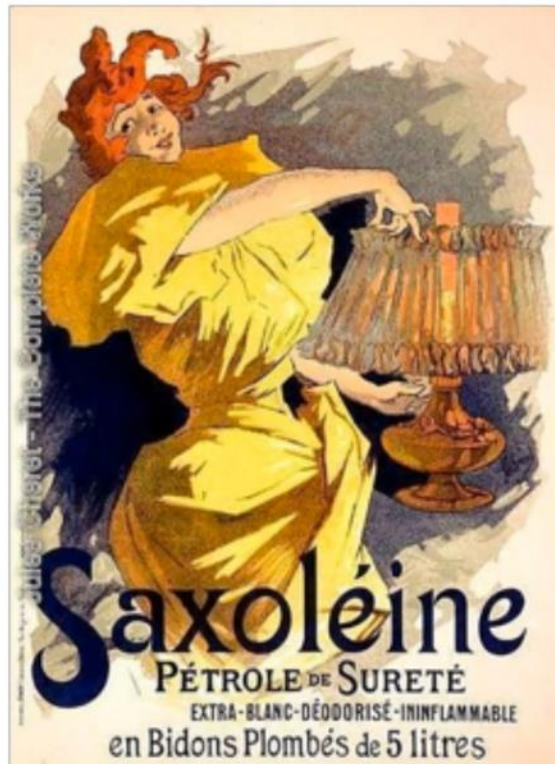
⁵ Πρόκειται για μεγάλες τυπωμένες εικόνες που συνδυάζουν εικόνα και λεκτικό μήνυμα, με σκοπό την προώθηση εκδηλώσεων, την μετάδοση πολιτικών ή άλλων κοινωνικών μηνυμάτων ή εμπορικών προϊόντων. Τοποθετούνται στο δημόσιο χώρο και απευθύνονται στο ευρύ κοινό. Το πρώτο μεγάλο poster εμφανίστηκε στα μέσα του 19ου αιώνα στο Παρίσι και η χρήση του διαδόθηκε με μεγάλη ταχύτητα και σε άλλες χώρες της Ευρώπης για να φτάσει στα τέλη του 19^{ου} και στις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι τεχνολογικές εξελίξεις στον κλάδο της φωτογραφίας και του φωτομοντάζ μετέτρεψαν τις αφίσες σε μια επικοινωνιακή φόρμα προπαγάνδας και διαφήμισης, με την οποία γρήγορα ταυτίστηκε και η νεανική κουλτούρα.

⁶ <http://www.muchafoundation.org/gallery/themes/theme/packaging-design>

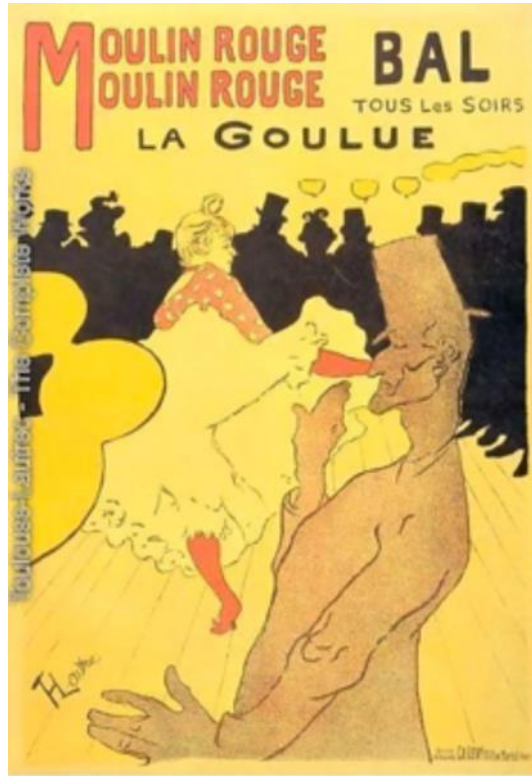
⁷ Ο όρος Art Nouveau, αναφέρεται στο διεθνές καλλιτεχνικό κίνημα, στην αρχιτεκτονική και στις εφαρμοσμένες τέχνες, κυρίως την διακόσμηση, που αναπτύχθηκε μεταξύ του 1890 και του 1910. Ως αντίδραση στην βιομηχανική επανάσταση, εμπνεύστηκε από την μορφή και την δομή της φύσης και ιδιαίτερα από τις γραμμές των φυτών και των λουλουδιών.

Εικόνα 4. Alphonse Mucha, Αφίσα (έγχρωμη λιθογραφία) Για την παράσταση με την Sarah Bernhardt, Η κυρία με τις Καμέλιες. 1896

Εικόνα 5. Jules Chéret, διαφημιστικό πόστερ του Saxoléine ενός ασφαλούς παραφινέλαιου, 1896

Εικόνα 6. Henri de Toulouse-Lautrec, Αφίσα για το Μουλέν Ρούζ, 1891

Η αφίσα δεν έπαψε ποτέ να εξελίσσεται ως είδος. Κάθε εποχή προτείνει ξεχωριστές σχεδιαστικές λύσεις. Στην σύγχρονη εποχή, η εισαγωγή των υπολογιστών και της ψηφιακής τεχνολογίας στις γραφικές τέχνες έδωσε άλλη προοπτική στο είδος της έντυπης αφίσας. Στιλιστικές προτάσεις από διαφορετικές εποχές που παρουσιάζουν αντιθέσεις μεταξύ τους, αναμειγνύονται σε καινούργιες φόρμες, ενώ στίλ αυτούσια επιστρέφουν στο προσκήνιο. (εικ. 7)⁸.

Εικόνα 4. Ρетро-φουτουριστική αφίσα, της σχεδιάστριας Anamolly.

⁸ <https://99designs.com/blog/trends/graphic-design-trends-2019/#modern>

3. Εφήμερα στις εικαστικές τέχνες

Για τους εικαστικούς τα αντικείμενα της καθημερινότητας και τα εφήμερα έντυπα, που περνούν κατά κύριο λόγο απαρατήρητα, λάμβαναν διαφορετική ερμηνεία όταν τοποθετούνταν σε ένα έργο τέχνης. Από την πρώτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα ο [Pablo Picasso](#) χρησιμοποίησε κομμάτια εφημερίδων αλλά και ψάθα, για να δημιουργήσει το έργο του [Still-life with Chair Caning](#). Τα κολλάζ και τα assemblage⁹ του εικαστικού [Kurt Schwitters \(εικ.8\)](#), μετέφεραν διάφορα παραπεταμένα υλικά και εφήμερα έντυπα, όπως εισιτήρια, κουπόνια, αποκόμματα εφημερίδων, γραμματόσημα, από το δρόμο, στο τελάρο και στον κόσμο της υψηλής τέχνης. Αυτή η εξέλιξη των κολλάζ εκείνη την εποχή, παραλληλιζόταν με ανάλογα πειράματα στην ποίηση και τη λογοτεχνία. Την ίδια εποχή η αισθητική του κατακερματισματος της εικόνας (κυβισμός), της αποδόμησης και της επανασύνδεσης διαφορετικών όψεων, αντανakλούσε τις ταχύτατες κοινωνικές εξελίξεις που επέφερε η βιομηχανική επανάσταση.

Εικόνα 5. Αριστερά: Schwitters, Merz-drawing 85, Zig-Zag Red, 1920, collage , Δεξιά: Schwitters, Merz 458 Wriedt, 1922, collage

Στη σύγχρονη εποχή της ψηφιακής επανάστασης, τα έντυπα του παρελθόντος είναι ιδιαίτερα δημοφιλή. Μεταφέροντας την 'πατίνα' του χρόνου, τα vintage¹⁰ όπως λέγονται, περιοδικά, εφημερίδες, καρτ ποστάλ, κ.α., από τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα έως και τις δεκαετίες του '60 και '70, χρησιμοποιούνται από πολλούς καλλιτέχνες στη δημιουργία κολλάζ και έργων μικτής τεχνικής¹¹.

⁹ <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/assemblage>

¹⁰ vintage: το παλιό, το συλλεκτικό, το μεταχειρισμένο.

¹¹ Έργα με μικτή τεχνική συνδυάζουν σε ένα ενιαίο σύνολο, υλικά και τεχνικές ετερόκλητα μεταξύ τους.

Εικόνα 9. Joseph Cornell, Habitat Group for a Shooting Gallery, 1943.

Ο εικαστικός [Joseph Cornell \(εικ.9\)](#), ήδη από το 1930 χρησιμοποιούσε αινιγματικά έντυπα υλικά όπως βιβλία βοτανικής του 19^{ου} αιώνα, κάρτες μοντέλων rip-up, παλαιούς χάρτες, αφίσες από περιοδεύοντα τσίρκο, γκραβούρες εφευρέσεων, όπως ο φωνόγραφος ή στερεοσκοπικές συσκευές, ως κύρια στοιχεία στο έργο του, τα οποία προμηθευόταν από βιβλιοπωλεία, παλαιοπωλεία και μαγαζιά με αντικές. Όλα αυτά τα απομεινάρια μιας παλιάς οπτικής προσέγγισης και αισθητικής αποτελούν πηγή έμπνευσης για τους γραφίστες, τους εικονογράφους και τους εικαστικούς.

Αρχειακό υλικό ψηφιοποιημένο από βιβλιοθήκες σε όλο τον κόσμο αποτελεί ανεξάντλητη πηγή για τους καλλιτέχνες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο σύγχρονος κινηματογραφιστής, δημιουργός Gif, και κατασκευαστής στεροσκοπικών¹² εικόνων [Bill Domonkos](#) (εικ. 8). Χρησιμοποιεί έτοιμο αρχειακό υλικό φιλμ και φωτογραφιών vintage, τα οποία επεξεργάζεται με ψηφιακά μέσα όπως τριδιάσταστα γραφικά και animation, ώστε να αποδώσει στις εικόνες του μια νέα διάσταση, μια νέα οπτική εμπειρία, συνυφασμένη με το χρόνο και το χώρο. Οι εφήμερες εικόνες του, μεταφέροντας την αισθητική του παρελθόντος, αποδίδουν μια ονειρική, φευγαλέα και παράδοξη ατμόσφαιρα.

**Εικόνα 8. Drone (GIF: Bill Domonkos, 2014)
(Photo: Harris & Ewing, between 1905-
1945)**

¹² αυτός που αποβλέπει στη δημιουργία τρίτης διάστασης στην εικόνα

Ένας άλλος σύγχρονος καλλιτέχνης ο Fred Tomaselli (εικ.11) πέραν της χρήσης ανορθόδοξων εφήμερων υλικών στα έργα του, χρησιμοποιεί και αποκόμματα εφημερών, όπως πρωτοσέλιδα της εφημερίδας New York Times, μετατρέποντας έτσι ένα έντυπο ευρείας κυκλοφορίας σε έργο τέχνης.

Εικόνα 11. Fred Tomaselli, Friday, February 9, 2009, ακρυλικά και μελάνι σε εδφημερίδα, 2016

4. Εφήμερη Τέχνη

Υπάρχουν [πολλά είδη εφήμερης τέχνης](#), από [ζωγραφική](#) και γλυπτά με [φθαρτά υλικά](#) έως performance. Ο όρος χρησιμοποιείται κυρίως για να περιγράψει έργα τέχνης, τα οποία έχουν μικρή χρονική διάρκεια ή εμφανίζονται μόνο μια φορά ως δράσεις (happenings).

4.1. FLUXUS

[Η εφήμερη τέχνη](#) άρχισε να διαμορφώνεται με την εξάπλωση του Fluxus¹³. Το [Fluxus](#) ήταν μια διεθνής πρωτοποριακή συλλογικότητα, ή αλλιώς ένα δίκτυο καλλιτεχνών και συνθετών το οποίο ιδρύθηκε τη δεκαετία του 1960 και συνεχίζει να εξελίσσεται έως σήμερα. Το Fluxus (λατινικός όρος που σημαίνει ροή), ξεκίνησε ως μια διεθνή συλλογικότητα εικαστικών και μουσικών, με κύριο χαρακτηριστικό μια ιδιαίτερη στάση απέναντι στην τέχνη και τη ζωή. Με ρίζες στην πειραματική μουσική, πήρε το όνομά του από ένα περιοδικό που παρουσίαζε τη δουλειά μουσικών και εικαστικών που περιστοιχίζαν τον avant-garde μουσικό John Cage. Κύριος εμπνευστής του 'κινήματος' [FLUXUS](#) υπήρξε ο George Maciunas με συνεργάτες τους Yoko Ono, Nam Yuk Paik, Joseph Beuys, κ.α. Ο Maciunas διατύπωνε ότι ο σκοπός του fluxus ήταν «η προώθηση μιας επαναστατικής πλημμύρας και άμπωτης στην τέχνη, η προώθηση μιας ζωντανής τέχνης, αντί τέχνης». Αυτή τη διατύπωση αντανάκλασε τις τοποθετήσεις του κινήματος [DADA](#) στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Σε αυτό πλαίσιο η εμπειρία πρόσληψης της τέχνης έπαιρνε καινούργιες διαστάσεις, αφαιρώντας τη μνημειακή και μουσειακή της υπόσταση. Την έφερνε κοντά στον παραλογισμό την ζωής της πόλης της έδινε έναν σουρεαλιστικό τόνο, μια αίσθηση απελευθέρωσης από την σύμβαση των λευκών τοίχων των εκθεσιακών χώρων και των συναυλιακών αιθουσών.

Παράλληλα πρότεινε την αλληλεπίδραση μεταξύ όλων των τεχνών και με το κοινό, καθώς την ενέτασσε στην καθημερινότητα, με έναν αυθόρμητο και ανατρεπτικό τρόπο. Δράσεις, performances, ηχητικά γλυπτά, κ.α., ήταν μέρος της εφήμερης τέχνης, η οποία δημιουργούνταν με οτιδήποτε ήταν διαθέσιμο. Η χρήση καθημερινών αντικειμένων μικρής αξίας επαναπροσδιόριζονταν και η σημειολογία τους παρέπεμπε στα μέσα έκφρασης που συνιστούν τη δημιουργία ενός έργου τέχνης, με αισθητική απήχηση. Ήχοι, λέξεις κινήσεις, εικόνες όλα μαζί συνέθεταν την ανατρεπτική δράση των καλλιτεχνών του Fluxus. Φυλλάδια ή feuille volante (ιπτάμενο φύλλο)¹⁴, που μετέδιδαν ανατρεπτικά μηνύματα στο δρόμο, χαρτάκια με οδηγίες για τις δράσεις των μελών του fluxus και άλλα τυχαία ευρισκόμενα αντικείμενα αποτελούν τα εφήμερα αυτής της τέχνης.

<https://www.artsy.net/series/art-history-101/artsy-editorial-fluxus-movement-art-museums-galleries>

Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι δράσεις του [Joseph Beuys](#), ο οποίος δημιούργησε έργα εφήμερης τέχνης στο δρόμο¹⁵ με περιβαλλοντικά μηνύματα και πολιτική χροιά¹⁶, τα οποία

¹³ <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/f/fluxus>

¹⁴ Τα flyer ή feuille volante, είναι μονόφυλλα έντυπα μικρής επιφάνειας και χαμηλού κόστους, συνήθως μικρότερα από Α4. Χρησιμοποιούνται για προβολή κυρίως συγκεκριμένων εκδηλώσεων, προσφορών ή προϊόντων, και αποτελούν διαφήμιση με μεγάλη διεισδυτικότητα, καθώς φτάνουν απευθείας στα χέρια υφιστάμενων ή δυνητικών πελατών και λόγω του μικρού μεγέθους φυλάσσονται εύκολα από τους παραλήπτες ή μεταφέρονται σε πιθανούς ενδιαφερόμενους.

¹⁵ <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/exhibition/joseph-beuys-actions-vitrines-environments/joseph-beuys-actions-9>

¹⁶ <https://transnationaldialogues.eu/deja-vu-sweeping-gulou-a-performance-in-the-streets-of-beijing/>

δεν προορίζονταν για τους κλειστούς χώρους των γκαλερί και των μουσείων και δεν είχαν χρηματικό αντίκρισμα.

Ο τύπος της έκφρασης του Fluxus αποκρυσταλλώθηκε με μια σειρά από πρακτικές. Μια από αυτές ήταν τα τα **Fluxus Boxes (εικ.12)**, μια παράδοση μορφή έκφρασης, όπου ο καλλιτέχνης συγκέντρωνε εφήμερα έντυπα όπως κάρτες, φυλλάδια, κ.α. αλλά και μικροαντικείμενα σε κουτιά ή μικρές βαλίτσες. Η συλλογή αυτών των αντικειμένων γινόταν, έχοντας διαφορετικούς στόχους κατά νου όπως, να καταθέσουν νέες απόψεις, να διατυπώσουν μια απτική ποιητική με την αντιπαράθεση στοιχείων, πρακτική που υιοθετήθηκε από το κινηματογραφικό μοντάζ των αρχών του 20^{ου} αιώνα αλλά και από την έρευνα στο πεδίο αυτό του ο John Cage, όπου οι ήχοι οικείων αντικειμένων λειτουργούσαν ταυτόχρονα στα επίπεδα της φυσικής αντίληψης, του συμβολισμού, της μνήμης και του πολιτιστικού υπόβαθρου.

Εικόνα 12. Οι εκδόσεις και τα κουτιά του FLUXUS του George Maciunas.

4.2. Street art

Η εφήμερη τέχνη στη σύγχρονη εποχή υπάρχει παντού στο αστικό περιβάλλον. Πρόκειται για τη γνωστή street και graffiti art¹⁷. Η Τέχνη αυτή υπόκειται σε διαρκείς αλλαγές και με το πέρασμα του χρόνου η αρχική της μορφή καταστρέφεται εντελώς. Αν και είναι φτιαγμένη για

¹⁷ <https://www.widewalls.ch/graffiti-hits-the-21st-century/>

να διαρκεί λίγο, παρόλα αυτά, η street art (δισδιάστατη ή τρισδιάστατη)¹⁸ είναι πάντοτε παρούσα. Εξελίσσεται διαρκώς ως καλλιτεχνική έκφραση και πολλές φορές βρίσκει το δρόμο της στις γκαλερί αλλά και σε διεθνούς φήμης οίκους δημοπρασιών¹⁹ όπως το έργο του γνωστού δημιουργού [Banksy](#), η δουλειά του οποίου βασίζεται στην πολιτική σάτιρα και την μετάδοση κοινωνικών και περιβαλλοντικών μηνυμάτων.

4.3. Land Art

Η Land art αναπτύχθηκε στις ΗΠΑ στα τέλη της δεκαετίας του '60. Γίνεται στη φύση με υλικά που βρίσκονται στην εκάστοτε περιοχή και διακρίνεται από έργα και δράσεις που είναι εφήμερα. Η τεκμηρίωση της διαδικασίας γίνεται με βίντεο και φωτογραφίες και είναι αυτό που μένει. Οι εικαστικοί περιπάτοι σε συγκεκριμένες διαδρομές και η τέχνη που παράγεται στα συγκεκριμένα φυσικά περιβάλλοντα πολλές φορές, αναδεικνύει περιβαλλοντικά ζητήματα²⁰. Ο Beuys όπως προαναφέρθηκε, δημιούργησε 'κοινωνικά' γλυπτά με υλικά της φύσης με στόχο να επαναπροσδιορίσει το ρόλο της κοινωνίας και τη σύνδεση της με το περιβάλλον.

Ο σύγχρονος καλλιτέχνης Richard Long²¹ δημιούργησε τα έργα του ενώ περπατούσε στη φύση.

Δράσεις στη φύση μπορεί να γίνουν θεσμοί όπως το '[Λιβιάδι του Εφήμερου](#)', του Φωτογραφικού Κέντρου Θεσσαλονίκης, μια διεθνής συνάντηση δημιουργών για την τέχνη στη φύση (land art) στην οποία λαμβάνουν χώρα εργαστήρια, ομιλίες και installations, στο χωριό Λιβιάδι. Πρόκειται για ένα εργαστήριο για την εφήμερη τέχνη και την τέχνη της γης.

<http://www.fkth.gr/index.php/el/livadi-efimerou>

4.4. Ephemeralism

Ο 'Εφημεριαλισμός' [Ephemeralism](#) είναι μια τάση που δημιουργήθηκε από τον σύγχρονο καλλιτέχνη της Urban art, Fra.Biancoshock με στόχο να δημιουργούνται έργα «...με σύντομη διάρκεια στον χώρο αλλά με απεριόριστη διάρκεια στον χρόνο, μέσω του βίντεο και της φωτογραφίας.» (εικ. 13) όπως διατυπώνει ο ίδιος ο καλλιτέχνης.

Εικόνα 13. Fra.Biancoshock, «Commemorating the death of a tree», 2014

¹⁸ <https://blog.artsper.com/en/get-inspired/top-8-street-art-sculptors-2/>

¹⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=BZ9PAoKvqX8>

²⁰ <https://www.greekstatemuseum.com/kmst/exhibitions/article/908.html>

²¹ <http://www.richardlong.org/>

Το παρόν σενάριο περιλαμβάνεται στο επιμορφωτικό υλικό της εκπαίδευσης επιμορφωτών Β' επιπέδου ΤΠΕ στα ΠΑΚΕ (Συστάδα 7: Καλές Τέχνες), όπως αναπτύχθηκε/προσαρμόστηκε και αξιοποιήθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ψηφιακών τεχνολογιών στη διδακτική πράξη (Επιμόρφωση Β' επιπέδου ΤΠΕ)», <http://e-pimorfosi.cti.gr>, του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», ΕΣΠΑ 2014-2020, με τελικό δικαιούχο το ΙΤΥΕ «Διόφαντος».

Το επιμορφωτικό υλικό αποτελεί ιδιοκτησία του ΥΠΑΙΘ και καλύπτεται από την ισχύουσα νομοθεσία για την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων των δημιουργών. Διατέθηκε μέσω της ειδικής πλατφόρμας ηλεκτρονικής μάθησης της παραπάνω Πράξης (mooodle), ενώ την ευθύνη ανάπτυξής του είχε συγγραφική ομάδα εξειδικευμένων εκπαιδευτικών, με επιστημονικό υπεύθυνο τον κ. Σπύρο Παπαδόπουλο, Καθηγητή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών και συμμετέχοντες τους: Ζαφειρία Αθανασοπούλου, Εικαστικό, Μέλος ΕΕΠ, ΑΠΘ, Γιώργο Καλαούζη, Ηλεκτρολόγο Μηχ. & Μηχανικό Η/Υ, Μέλος ΕΔΙΠ, ΠΘ, Μαρία Λούκου, Εικαστικό, Καθηγήτρια ΜΕ, ΠΕ08, Σοφία Μώραλη, Ηθοποιό, Νηπιαγωγό ΠΕ60, Δώρα Παναγοπούλου, Μουσικό, Καθηγήτρια ΜΕ, ΠΕ79, Tim Ward, Καθ. ACG-Deree, στο πλαίσιο της ανάπτυξης επιμορφωτικού υλικού για την εκπαίδευση επιμορφωτών Β' επιπέδου ΤΠΕ.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

